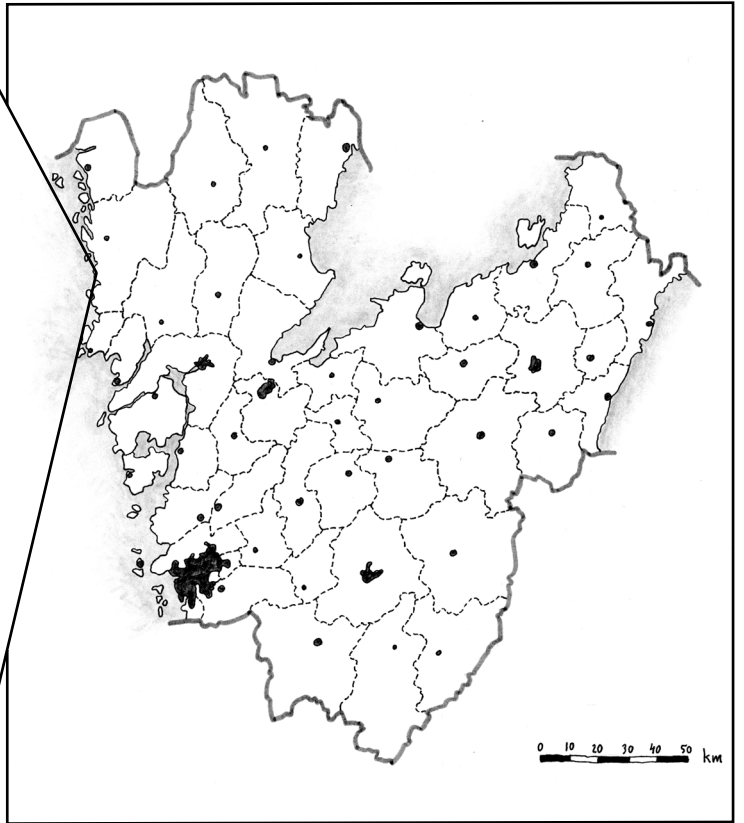
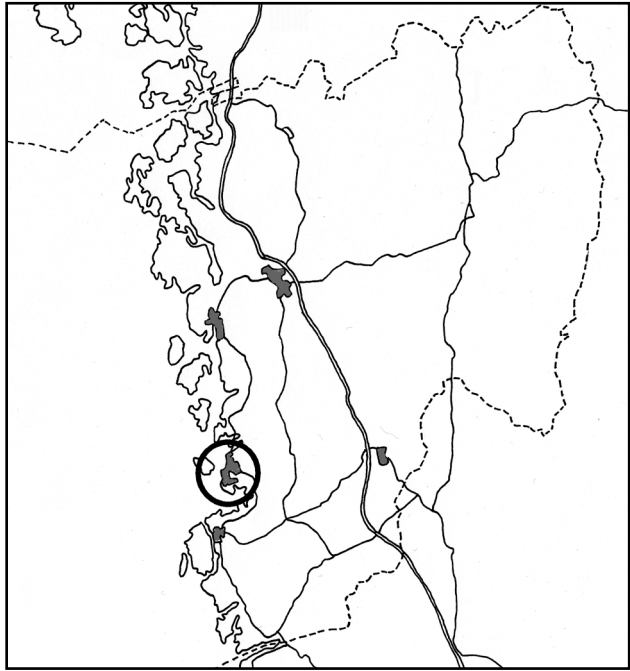


Inom planområdet Slänten. Avgränsande arkeologisk förundersökning av Kville 1422, Tanums kommun



Stig Swedberg





Inom planområdet Slänten
Avgränsande arkeologisk förundersökning
av Kville 1422, Tanums kommun

Stig Swedberg



Inom planområdet Slänten

Avgränsande arkeologisk förundersökning av Kville 1422, Tanums kommun

Kulturhistoriska rapporter 83

© Rio Kulturkooperativ 2010

Fastighet: Del av Fjällbacka 176:124 m fl, Kville socken, Tanums kommun, Västra Götalands län.

Länsstyrelsebeslut dnr: 431-81985-2007

Belägenhet i Rt-90 2,5 gon V: Norr 6505200 m, Öst 1237600 m

Belägenhet i SWEREF 99 TM: Norr 6500328 m, Öst 284460 m

Höjd över havet: 10-25 meter

Beställare: Havstens fastighetsförvaltning, Tanumshede

Projektnummer: 1048

Projektansvarig: Petra Rudd

Fältansvarig: Stig Swedberg

Övrig personal: Mats Sandin

För personalens meriter hänvisas till Rio Kulturkooperativs hemsida.

Fältarbetstid: 14-16/6 2010

Förundersökningsområdets storlek: 5 000 m²

Arkiv: Rio Kulturkooperativ

Foton: Där fotograf ej anges är bilder tagna av fältpersonalen.

Omslagsbild: Översiktsbild över Släntenområdet. Förundersökningsområdet var beläget till höger om vägen ner mot idrottsplatsen. Området närmast vägen var täckt med sprängsten och fyllnadsmassor.

Orienteringskarta: Framställd av Rio Kulturkooperativ med data från Map Maker, FMIS samt Länsstyrelsen i Västra Götaland.

Topografisk grundkarta samt plankarta: Tillhandahållen av beställaren.

Övriga kartor och situationsplaner: Framställda av Rio Kulturkooperativ.

Redigering och layout: Optimal Press

Tryck: Nordbloms Trycksaker AB, Hamburgsund

ISSN 1652-1897

Sökord: Brattbergstorpet, boplats, transgression, neolitikum, järnålder, bronsålder, Bohuslän

Rio Kulturkooperativ
Ekelidsvägen 5
457 40 FJÄLLBACKA
www.riokultur.se
rio@riokultur.se

Innehåll

<i>Sammanfattning</i>	5
<i>Inledning</i>	7
<i>Syfte</i>	7
<i>Metod</i>	7
<i>Undersökningsområdet</i>	7
<i>Tidigare undersökningar</i>	7
<i>Utredningsresultat</i>	8
<i>Fynd</i>	9
<i>Anläggningar</i>	9
<i>Analysresultat</i>	9
<i>Tolkning</i>	11
<i>Forskningspotential</i>	11
<i>Pedagogisk potential</i>	11
<i>Antikvarisk bedömning</i>	11
<i>Källor</i>	12
<i>Bilagor</i>	13
1. <i>Schakt</i>	
2. <i>Anläggningar</i>	
3. <i>Fynd</i>	

Inom planområdet Slänten

Avgränsande arkeologisk förundersökning av Kville 1422, Tanums kommun

Sammanfattning

Rio Kulturkooperativ utförde i juni 2010 en avgränsande förundersökning av östra delen av Kville 1422. Syftet var att studera om ett förändrat detaljplansförslag var möjligt att genomföra utan att ta bort fornlämningen. Boplatsen utgör en del av Brattbergstorpsboplatsen, vilken har undersökts i flera omgångar. Just denna del har dock bara undersökts tidigare genom provgropar.

Vid förundersökningen togs tolv schakt upp, fem av dessa under dumpmassor av sprängsten. I två schakten framkom totalt fyra anläggningar. En av dessa, en härd, hör till stenåldersboplatsen. De tre övriga, två gropar och en härd, hör till den metalltida användningen av platsen. Sju av schakten innehöll fynd av flinta. En större mängd framkom dock endast i två av dem. Enstaka kvartsavslag framkom också i några av schakten.

Fornlämningens vetenskapliga potential avseende stenåldern är stor då detta är en viktig

plats inom den mellan-neolitiska forskningen för såväl kulturstudier som transgressionsstudier. De metalltida anläggningarna, nära stranden, är en sällan undersökt fornlämningstyp varför ny kunskap om dessa är viktig. Den pedagogiska potentialen hos platsen är stor, belägen i Fjällbacka samhälle och nära skolan. Även i en vidare krets har platsen ett stort intresse för en intresserad allmänhet eftersom ovannämnda vetenskapliga frågeställning lätt kan åskådliggöras på plats. Upplevelsen försvåras dock idag av sprängstenen som dumpats över delar av boplatsen. Om en kommande exploatering tar hela eller delar av boplatsen i anspråk kommer detta ytterligare minska det pedagogiska värdet.

Resultaten visar att boplatsen har en nordöstligare utbredning än vad tidigare undersökningar visat.



III. 1. Punkten Kville 633 representerar den borttagna Brattbergstorpsboplatsen enligt FMIS. Ytan Kville 1422 visar Brattbergstorpsboplatsen enligt FMIS 2010.

Inledning

I samband med upprättande av detaljplan för området Slänten i Fjällbacka fattade Länsstyrelsen i Västra Götaland beslut om en arkeologisk utredning. Området utgjordes delvis av det område som Brattbergstorpsboplatsen, Kville 633, ligger inom. Denna hade bedömts som borttagen vid en provgropsundersökning 1979.

Utredningen utfördes 2009. Resultatet blev att en boplats registrerades inom en relativt stor del av planområdet, benämnd Kville 1422. Delar av boplatsen ligger under ett område med dumpad sprängsten. Boplatsen har delvis samma utsträckning som Kville 633.

För att klargöra om ett reviderat planförslag gick att genomföra utfördes den avgränsande förundersökningen i fornlämningens östra del.

Syfte

Förundersökningen skall förse länsstyrelsen med ett fördjupat kunskapsunderlag inför prövning av arbetsföretaget enligt 2 kap. 12 § KML. Efter förundersökningen skall det vara möjligt att avgränsa fornlämningen åt öster så att det inte råder tvekan om hur stor del av Kville 1422 som berörs av planerad exploatering. Då förundersökningen är begränsad till just avgränsning av fornlämningen har inga kostnader för analyser, fyndbehandling eller konservering beräknats. Då fynd av vetenskapligt intresse i en orörd kontext framkom tillvaratogs dock dessa. Fynden förvaras hos Rio Kulturkooperativ, Fjällbacka. Fynden kommer efter avslutad bearbetning att överlämnas till berörd institution. I detta fall Bohusläns museum eller om de inte ansöker om fyndfördelning Statens Historiska Museum.

Metod

Då syftet är begränsat till att avgränsa fornlämningen genomfördes undersökningen med maskingrävda sökschakt. Upptagna ytor genomsöktes för hand. Eventuella fynd beskrevs och återdeponerades i grävenheten, med ett undantag. Anläggningar dokumenterades i plan och undersöktes ej vidare. Anläggningstomma schakt grävdes ner till underliggande

lager, oftast ett ler- eller siltlager. I schakt med anläggningar avbröts schaktningen på den nivå de framkom, oftast 0,2-0,3 meter djupt. I schakt 8 framkom fynd direkt under den avtorvade ytan. Här avbröts schaktningen direkt och endast en meterruta undersöktes i ett fem centimetersstick.

En stor del av området som undersöktes var beläget under dumpar av skrotsten. Undersökningen i detta parti tog lång tid eftersom varje schakt innebar ett stort arbete med att gräva bort sten.

Förmedling

På grund av undersökningens begränsade omfattning planerades ingen övrig aktivitet än rapportering och kortare beskrivning på Rio Kulturkooperativs hemsida.

Undersökningsområdet

Planområdet utgörs av en mot sydväst svagt skålformad sluttning, belägen mellan cirka 10 och 25 meter över havet, *illustration 1*. I norr reser sig Vetteberget och i öster och söder andra mindre bergsryggar. Nedanför sluttningen i väst och sydväst ligger idrottsplatsen. I sluttningen har både odling och grustäkt ägt rum under 1900-talet, och vid slutet av 1970-talet var sluttningen bevuxen med gles granskog. Nu återstår gräs och ris, och den yta som upptagits av grustäkt har nu påförts bitvis mäktiga lager av grus och större sprängsten. Även kringliggande ytor har påförts stenblock.

Undersökningsområdet utgjordes av delar av sydvästsluttningen och delar av den platå som den östligaste delen av Kville 1422 är belägen på. Dessutom ingick delar av området som var stört av massupplaget.

Tidigare undersökningar

Förundersökningen omfattade de sydöstra delarna av den kända boplatsen Brattbergstorpet, tidigare Kville 633, nu Kville 1422. Inom förundersökningsområdet har tidigare undersökningar genomförts 1934, 1938, 1979 och 2009.

Vid undersökningen 1938 grävdes ett flertal gropar samt ett mindre antal ytor. Vid denna undersökning framkom hyddbottnar och härdar.



Ill. 2. Översikt över schakt 1 efter att fyllnadsmassorna flyttats och ursprunglig markyta frilagts. Fynden av flinta och anläggningen som framkom vid fingrävning av schaktet visar att boplatsen kvarliggjer under fyllnadsmassorna.

Fynd från mellan-neolitikum och fram till järnålder framkom framförallt nordväst om förundersökningsområdet. Inom eller i direkt anslutning till förundersökningsområdet undersöktes då ett mindre antal rutor som innehöll fynd av flinta och bergart samt välbevarade anläggningar. Vidare konstaterades att boplatsen blivit transgredierad under neolitikum. Vid undersökningen 1979 framkom i detta område indikationer på kulturlager samt fynd i en mindre del av de provgropar som då grävdes. Vid utredningen 2009 framkom i samma område ett mindre antal fynd av flintor och ett flertal anläggningar i form av härdar samt gropar. Alldeles norr om förundersökningsområdet registrerades boplatsen Kville 1307 i samband med utredning 2000. Denna har därefter för- och delundersökts, vid dessa undersökningar framkom keramik och fynd som föranledde undersökarna att tolka boplatsen som en del av Kville 633, alltså nuvarande Kville 1422, *Alin 1955, Jonsäter 1990 och Swedberg 2009*.

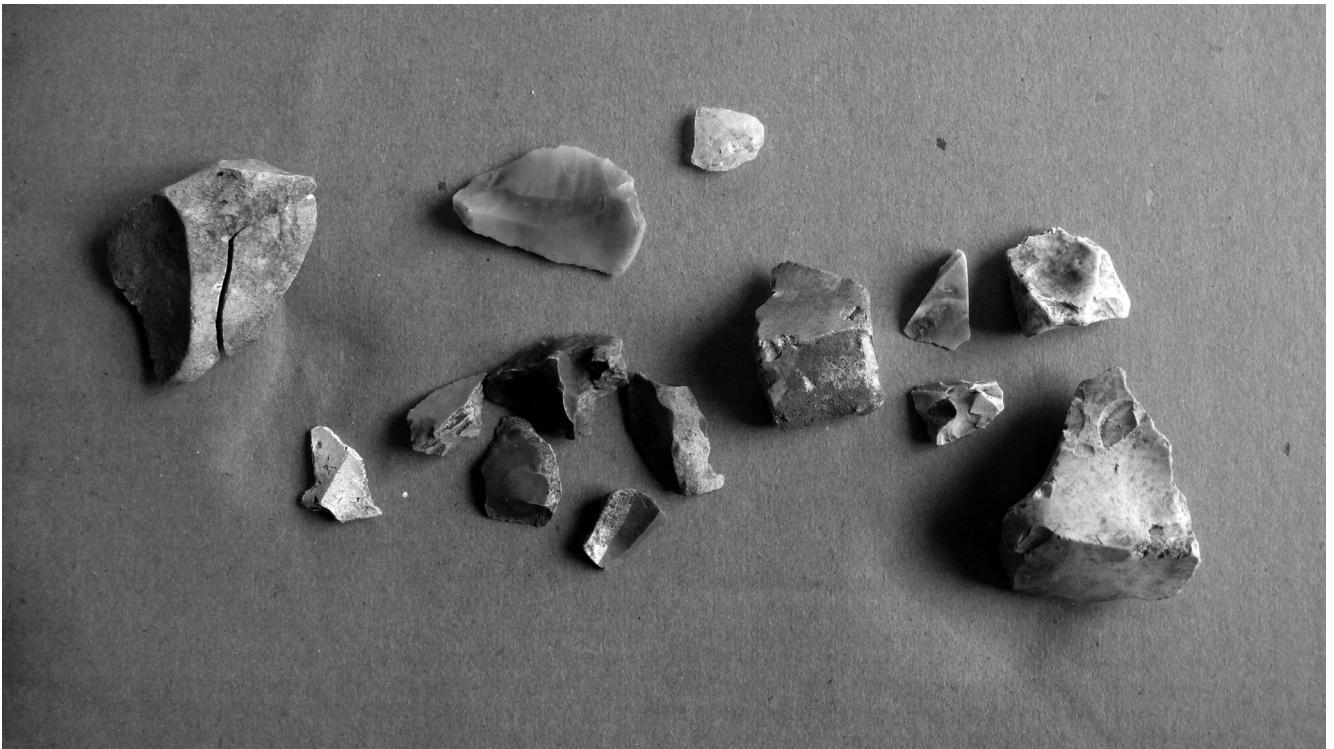
Undersökningsresultat

I samband med den avgränsande förundersökningen togs tolv schakt upp, *bilaga 1*. Fem av

dessa låg helt eller delvis i ett område med fyllnadssten. De övriga i en sydvästslänt, sydost om Kville 1422. Jordarten inom området varierar från fin sand till blockig och grusig sand. Den fina sanden har huvudsakligen en nordvästlig utbredning och den mer steniga en sydostlig. I södra delen av området finns ett tunt matjordslager. Möjligen är det också stenröjt. Troligen har denna del av området under någon tid varit odlingsmark. Detta framgår dock ej av kartor över området.

Schakt 1-3 och 8-9 togs upp i området med fyllnadssten, *illustration 2*. Tjockleken på de påförda lagren varierade från 1,5 till 4 meter. I schakten 1, 2 och 8 framkom fynd direkt under fyllnadslagret i sand eller sandigt grus. Även anläggningen i schakt 1 upptäcktes på denna nivå. I schakt 1 och 8 framkom rikligt med slagen flinta.

Schakt 4 och 5 togs upp öster om Kville 1422. I den södra delen av schakt 4 framkom en anläggning, nr 2, samt ett fåtal slagna flintor. I schakt 5 framkom ytterligare två anläggningar, nr 3 och 4. Marken bestod här av fin sand till grusig sand. Anläggningarna gav intryck av att vara skadade av odlingsaktiviteter.



III. 3. Ett urval av fynden från den meterruta som grävdes i ett 0,05m djupt stick inom schakt 8. Schaktningen avbröts direkt under förnan och endast denna ruta grävdes då det bedömdes som att värdefull information kunde gå förlorad vid ytterligare schaktning. Området runt schakt är uppenbarligen helt opåverkat av såväl grustäkt som fyllnadsmassorna.

Schakt 6-7 och 10-12 togs upp i slänten sydost om de övriga schakten. Inga anläggningar och endast ett fåtal slagna flintor framkom. Marken var i detta schakt betydligt stenigare.

Inom delar av området med fyllnadssten har grustäkt tidigare bedrivits. Möjligen kan även själva dumpningen av sten ha skadat delar av boplatsen, resultaten från schakt 1 och 2 motsäger dock detta.

Fynd

I schakt 1 och 8 framkom slagen flinta i form av avslag, spån, kärnfragment och splitter, *illustration 3*. Delar av flintan var bränd, enstaka var svallade. Även enstaka kvarts- och bergartsavslag framkom. I schakt 2 framkom knappt tio slagna flintor varav flera var svallade. I schakt 3 framkom ett fåtal slagna flintor. Markhorisonten gav intryck av att vara störd i detta schakt, möjligen har grustäkten sträckt sig hit, *bilaga 3*.

Framkomna fynd har återdeponerats, utom de som framkom i meterrutan från schakt 8.

Anläggningar

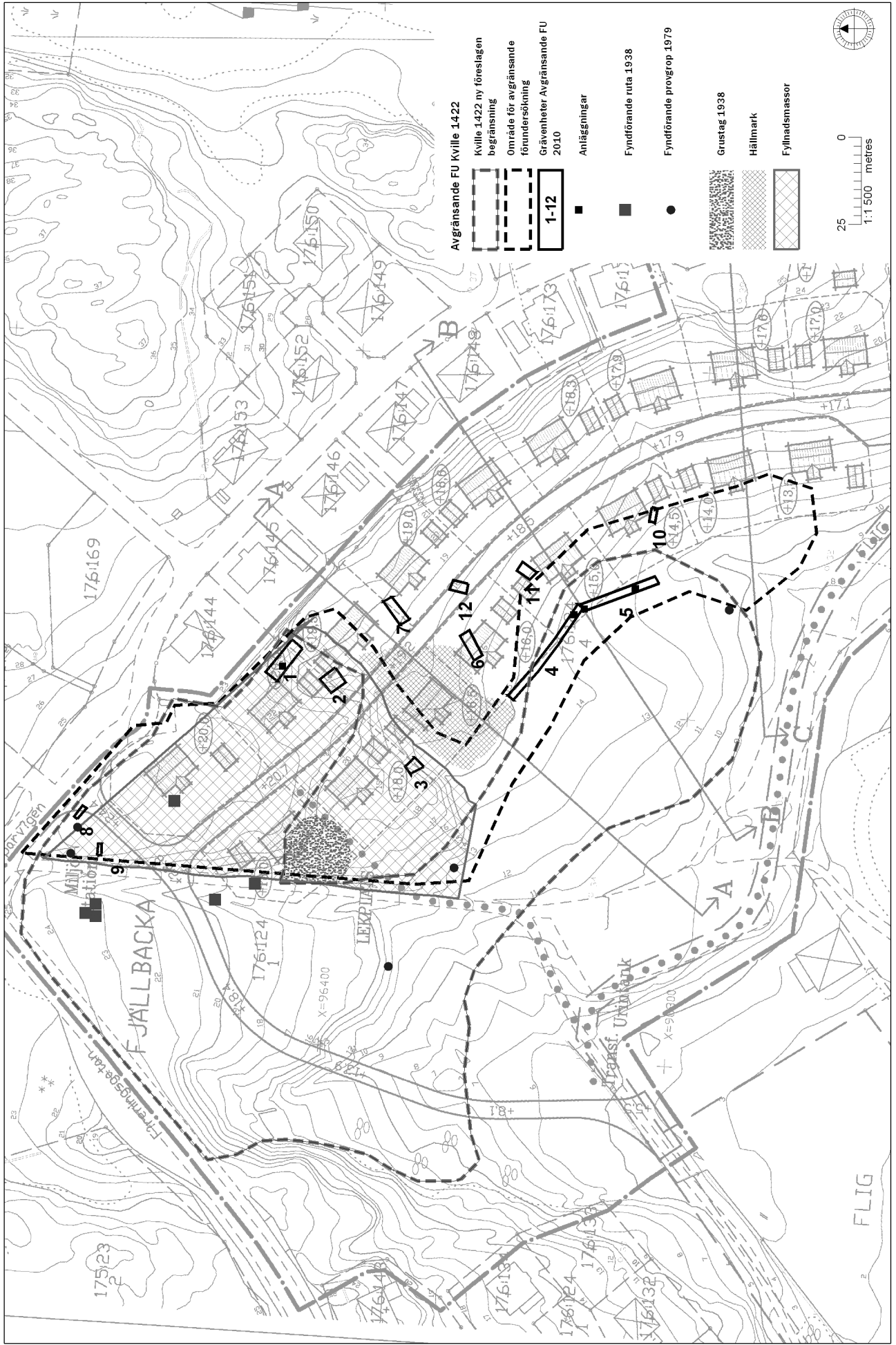
Fyra anläggningar framkom vid undersökningen, *bilaga 2*. I schakt 1, en härd och i schakt 4, en härd och två boplatsgropar. Då inga anläggningar undersöktes är bedömningen gjord utifrån utseende och karaktär på ytan av anläggningen.

Fyllningen i härden i schakt 1 utgjordes av skärvstenar, något mörkare sand än den omgivande samt enstaka kolbitar. De flesta av fynden från detta schakt insamlades vid rensning i och kring härden.

Fyllningen i anläggningarna i schakt 4 bestod av en mer påtagligt sotpåverkad sand. I den som bedömdes som härd fanns några skärvstenar samt mer kolbitar än i de övriga. Anläggningen gav dock ett skadat intryck. Då denna yta innehöll betydligt mindre sten än omkringliggande kan det inte uteslutas att området under någon tid varit uppodlat.

Analysresultat

Inga analyser har utförts.



III. 4. Redovisning av undersökningens omfattning och resultat samt föreslagen avgränsning av Kville 1422.

Tolkning

På drygt 20 meter över havet i undersökningsområdet nordöstra del framkom relativt rikligt med fynd av flinta och en härd. Detta stämmer med de iakttagelser som gjorts vid tidigare undersökningar i området. Inom området mellan 17-25 meter har alla undersökare gjort iakttagelser av flintförekomst. Alla har också identifierat anläggningar och/eller kulturlager på denna nivå. Stenåldersboplatsen Brattbergstorpet kvarligger alltså på denna nivå, såväl inom som utanför planområdet. Idag är den uppdelad på de två boplatserna Kville 1422 och 1307.

Inom den lägre belägna delen av undersökningsområdet framkom tre anläggningar i nära anslutning till de som framkom vid utredningen. Vid undersökningarna på 1930-talet undersöktes inte denna del men nordväst om framkom ett flertal anläggningar och fynd av keramik på samma nivåer, det vill säga cirka 9-14 meter över havet. Denna del av boplatsen bör räknas till metalltid. Då en bedömning av boplatsens karaktär och datering inte ingick syftet kan dock inga vidare tolkningar göras utifrån undersökningens resultat.

Forskningspotential

Resultaten från föreliggande undersökning förändrar inte bedömningen från utredningen 2009, att boplatsen har en stor forskningspotential, *Swedberg 2009*. Exempel på frågeställningar kan vara: Klargörande av landhöjningsförloppet under neolitikum; kulturbegrepp-diskussionen och analyser av keramiska material.

Pedagogisk potential

Inte heller denna bedömning har förändrats från utredningen.

Boplatsernas läge, centralt i Fjällbacka, gör att den pedagogiska potentialen är stor. I Fjällbacka är Brattbergstorpet känt som *Fjällbackas första bosättning*. Upplevelsen av boplatsen är idag störd av upplaget av sprängsten. Det stora landskapsrummet som öppnar sig med bronsåldersrösen på höjderna ut mot havet är dock tydligt och lätt läsbart. Om byggnation tillåts inom hela eller delar av boplatsen kommer detta ytterligare att försvåra upplevelsen av platsen i förhistoriskt sammanhang. Vid en eventuell undersökning ger den stora spännvidden i forskningspotential att det finns fler ingångar än vanligt vid den pedagogiska bearbetningen av såväl resultat som redovisning av fältarbete, *Swedberg 2009*.

Antikvarisk bedömning

Boplatsen har avgränsats i dess östliga utbredning. Avgränsningen i den södra delen innebär bara en mindre justering från den begränsning som föreslogs efter utredningen. I den norra delen innebär resultaten en relativt stor utökning av boplatsen åt öster, *illustration 4*.

Fornlämningar är skyddade enligt 2 kap i Lag om kulturminnen mm (KML) och genom miljöbalkens generella hänsynsregler, där stor vikt läggs vid hänsyn till kulturlämningar och kulturmiljöer. Ansökan om ingrepp i lämningar lämnas till länsstyrelsen.

Källor

Författare	År	Titel
Alin, Johan	1955	Förteckning över stenåldersboplatser i norra Bohuslän. Göteborgs och Bohusläns Fornminnesförening.
FMIS	2010	http://www.fmis.raa.se , besökt 2010-07-07.
Jonsäter, Mats	1990	Provundersökning av boplatssområdet vid Brattbergstorpet fornlämning 633, Flig 1:7, Lersten Nedergården 1:1 och 1:5 Kville sn, Bohuslän. UV-Väst. Riksantikvarieämbetet och Statens Historiska museer.
Swedberg, Stig	2009	Brattbergstorpet. Arkeologisk förundersökning av Kville 730 samt utredning inom planområde Slänten i Fjällbacka, Tanums kommun. Rio Kulturkooperativ Kulturhistoriska rapporter 64.

Bilagor

Bilaga 1. Schakt

Schakt nr	1	2	3	4	5
Längd m	10	4	4	33,5	4
Bredd m	2,5	2,5	2,5	1,5	1,5
Minsta djup m	1,9	2,8	3,6	0,3	0,2
Största djup m	2,7	3,5	4,3	0,4	0,4
Markslag	Täktområde	Täktområde	Täktområde	Hyggesmark	Hyggesmark
Jordart	gr sa	gr sa	gr sa si	sand	sand
Lager m	Fyllnadsmassor 1,8, grusig sand 0,3 tjock, silt 0,1 tjock, lera till botten.	Fyllnadsmassor 2,7, grusig siltig sand 0,25 tjock, lera i botten.	Fyllnadsmassor 3,8, humus grus sand 0,35 tjock, grusig sand 0,1 tjock, lera i botten.	Matjord 0,15, sand till botten	Matjord 0,15, sand till botten
Fynd	ja	ja	ja	ja	-
Anläggning	ja	-	-	ja	-
Kommentar	-	Mindre grus o något mer humös än i schakt 1.	Samma lager som vid AU med anläggningar.	Samma lager som vid AU med anläggningar.	Samma lager som vid AU med anläggningar.
Schakt nr	6	7	8	9	10
Längd m	8	8,5	4	3	4
Bredd m	3	3	1,5	1,5	3
Minsta djup m	0,2	0,3	0,05	0,5	0,3
Största djup m	0,4	0,6	0,1	1,8	0,35
Markslag	Hyggesmark	Hyggesmark	Täktområde	Täktområde	Hyggesmark
Jordart	gr sa	gr sa	sand	sand	sand
Lager m	Matjord 0,15, sand till botten	Matjord 0,15, sand till botten	Förna/fyllnadsjord 0,05, sand till botten.	Fyllnadsmassor 1,2, sand till botten	Matjord 0,15, sand till botten
Fynd	ja	-	ja	-	-
Anläggning	-	-	-	-	-
Kommentar	Stenröjd yta?	Erosionsmorän	Meterruta i schaktet		

11	12
4	4
3	3
0,35	0,3
0,45	0,4
Hyggesmark sand	Hyggesmark sand
Matjord 0,15, sand till botten	matjord 0,15, sand till botten.
-	-
-	-
Storstenigt	

Bilaga 2. Anläggningar

Anläggning nummer	1	2	3	4
Hemvist	Schakt 1	Schakt 4	Schakt 4	Schakt 4
Typ	hård	grop	grop	hård
Längd m	0,7	0,5	0,9	1
Bredd m	0,5	0,35	0,65	0,6
Djup under markyta	0,2	0,3	0,18	0,3
Form	oval	oval	oregelbunden	oval
Avgränsning	tydlig	tydlig	diffus	diffus
Fyllning	Humös sand med grus, skärvsten, sot och kol.	Gråbrun sand med kol.	Gråbrun sand med kol.	Gråbrun sand med kol, enstaka skärvsten.
Omgivande lager	Grusig sand	Sand	Sand	Sand
Kommentar	Möjligen skadad i den NV delen. Grävfynd: flera avslag.		Möjligen skadad av odlingsaktivitet.	Härdbotten, ytan verkar stenröjd. Troligen odlingsmark.

Bilaga 3. Fynd

Enhet typ	Enhet nr	Beskrivning	Anmärkning	Återdeponerad/ Tillvaratagen
schakt	1	Flinta: Sju avslag varav ett med retuscher, åtta övrigt slagna. Kvarts: Ett avslag.	Fyra svallade, ett bränt.	Återdeponerad
schakt	2	Flinta: Två avslag, fyra övrigt slagna.	Fyra svallade	Återdeponerad
schakt	3	Flinta: Ett avslag, en övrigt slagen.	Två svallade	Återdeponerad
schakt	4	Flinta: Två avslag, en övrigt slagen. Kvarts: Två avslag.	Tre svallade	Återdeponerad
schakt	6	Flinta: Tre avslag, en övrigt slagen. Kvarts: Ett avslag.	Ett svallat	Återdeponerad
schakt/ meterruta	8	Flinta: Tre spånfragment, tolv avslag, sju splittror, fyra övrigt slagna varav ett med slipmärken.	Flera är brända	Tillvaratagen
schakt	10	Flinta: Ett avslag.	Ett svallat	Återdeponerad

